EZOP

Ezopovy bajky

AUDIOKNIHY CZ · AUDIOKNIHYCZ.CZ

Ezop

Výbor sta nejslavnějších bajek v novém českém překladu ze starořeckého originálu (Chambry, Paris 1927).

Část 1: Liška mezi zvířaty

Liška a hrozny

Hladová liška uviděla hrozny, které visely z révy, a chtěla si na nich pochutnat; nemohla však na ně dosáhnout. Odcházela a říkala si pro sebe: „Jsou to beztak kyselé plody."

Bajka ukazuje, že někteří lidé, když pro vlastní slabost nedokážou něčeho dosáhnout, svalují vinu na okolnosti.

Liška a kozel

Liška spadla do studny a nemohla se dostat ven. Trápila ji žízeň a vtom přišel ke studni kozel, také trýzněný žízní. Uviděl lišku a zeptal se jí, jestli je voda dobrá. Liška ráda využila té šťastné shody, vychvalovala vodu, že je výborná, a pobízela kozla, aby skočil dolů. Kozel na nic nedbal, žízeň ho pálila, a seskočil dovnitř. Když se napil, radil se s liškou, jak se dostat zpátky nahoru. Liška mu řekla: „Vím o jediném řešení, pokud ti opravdu záleží na záchraně nás obou. Opři přední nohy o stěnu, zvedni hlavu, já po tobě vyběhnu nahoru a potom vytáhnu i tebe." Kozel ochotně poslechl a liška se po jeho hřbetu, ramenou a rozích vyšplhala ven. Když kozel začal lišku vyčítavě volat, že porušila dohodu, otočila se a odpověděla mu: „Hej, kozle, kdyby ses měl ve své hlavě tolik rozumu, kolik máš v bradě chlupů, nebyl bys sestoupil, dokud bys napřed nerozmyslel, jak se dostaneš nahoru."

Bajka učí, že rozumný člověk má nejdřív uvážit konec věci, a teprve pak se do ní pustit.

Liška a krokodýl

Liška a krokodýl se jednou přeli, kdo z nich má vznešenější rod. Krokodýl dlouho vyprávěl o slávě svých předků a nakonec dodal, že jeho otcové dokonce vedli palestry. Liška mu odvětila: „I kdybys to neřekl, ze tvé kůže je vidět, že se cvičíš už řadu let."

Bajka ukazuje, že lháře usvědčí jejich vlastní skutky.

Liška a pardál

Liška a pardál se hádali o to, kdo z nich je krásnější. Pardál se při každém slově chlubil pestrostí své srsti, až se mu liška do řeči vložila: „A oč jsem krásnější já než ty! Mně se totiž nevybarvilo tělo, ale duše."

Bajka ukazuje, že krása mysli je víc než krása těla.

Liška a dřevorubec

Liška utíkala před lovci. Uviděla dřevorubce a prosila ho, aby ji skryl. Dřevorubec jí poradil, aby zalezla do jeho chýše. Netrvalo dlouho, přišli lovci a ptali se ho, jestli neviděl lišku, kudy by sem byla proběhla. Dřevorubec jim ústy tvrdil, že nic neviděl, ale rukou ukazoval, kde se liška skryla. Lovci jeho posunku nedbali a uvěřili slovům, a tak odešli. Když je liška viděla pryč, vyklouzla a mlčky odcházela. Dřevorubec jí vyčítal, že on jí zachránil život, a ona že mu ani slovem nepoděkuje.

Liška odpověděla: „Byla bych ti vděčná, kdyby tvé ruce dělaly totéž co tvá ústa.“

Bajka učí, jak jednat s lidmi, kteří zřetelně slibují dobré, ale skutky konají zlé.

Liška s uťatým ohonem

Lišce zachytila past ocas a usekla jí ho. Lišce bylo tak hanebně, že si život bez ocasu nedovedla představit, a napadlo ji, že se nejspíš uklidní, když přesvědčí i ostatní lišky, aby si uřízly ocasy také – vlastní vada se v obecném neduhu ztratí. Svolala tedy všechny lišky a radila jim, aby si ocasy uřízly. Tvrdila, že ocas je nejenom ošklivý, ale ještě k tomu zbytečná zátěž. Jedna z lišek jí však namítla: „Hej, ty tam, kdyby ti ocas byl býval k užitku, nebyla bys nám tohle radila.“

Bajka ukazuje, že některé rady se dávají ne z přízně, nýbrž z vlastního prospěchu.

Liška, která nikdy neviděla lva

Jedna liška neviděla za celý život lva. Když ho jednou náhodou potkala, zprvu se tak vyděsila, že málem umřela. Při druhém setkání se ulekla také, ale už ne tolik jako prve. Když ho spatřila potřetí, osmělila se tak, že k němu přistoupila a dala se s ním do řeči.

Bajka ukazuje, že zvyk zmírňuje i to, co se zdálo děsivé.

Liška a pes

Liška se jednou přikradla ke stádu ovcí. Mezi sajícími jehňátky si jedno sebrala a dělala, jako by ho líbala. Když se jí pes zeptal, co to vlastně dělá, odpověděla: „Opatruji je a hraju si s ním.“ Pes jí nato řekl: „Pusť ihned to jehňátko, nebo si na tobě vyzkouším, co umí psí zuby.“

Bajka učí, že na lišáckého a hloupého zloděje je nejlépe tvrdá odpověď.

Liška a trní

Liška se škrábala přes plot, uklouzla a málem spadla. Chytla se trní, aby neklesla. Trny jí však zabodly do tlapek a stáhly jí krev, až vykřikla bolestí: „Ouvej, utíkala jsem k tobě pro pomoc, a ty mi ublížíš ještě víc!“ Trní jí odpovědělo: „To byla, přítelkyně, tvá vlastní chyba, žes chtěla chytit zrovna mě, když já ze zvyku chytám všechno kolem.“

Bajka ukazuje, jak pošetilí jsou lidé, kteří jdou pro pomoc k takovým, co mají ve své povaze spíš škodit.

Liška a opice zvolená králem

Zvířata se sešla a opice, která znamenitě tančila, u nich zvítězila a byla zvolena králem. Liška jí však záviděla. Když objevila v pasti kus masa, zavedla tam opici a vykládala jí, že našla poklad, ale sama by ho nevzala – nechala jí ho jako královský dar; a radila jí, ať si ho vezme. Opice se na maso bezhlavě vrhla, past ji chytla a začala lišku obviňovat, že na ni nastražila léčku. Liška jí nato řekla: „Jaký je to z tebe král nad zvířaty, opice, když máš v hlavě tolik pošetilosti?“

Bajka ukazuje, že kdo se do něčeho pouští bez rozmyslu, přijde si ke smůle a ještě navrch k posměchu.

Liška a opice v hádce o rod

Liška a opice šly spolu po cestě a hádaly se o vznešenost svého rodu. Oba naširoko vykládaly, až se dostaly k nějakému místu, kde se opice zahleděla kolem sebe a hluboce povzdechla. Když se jí liška zeptala, proč vzdychá, opice jí ukázala hroby a řekla: „Jak bych neplakala, když vidím náhrobky svých otců – otroků a propuštěnců?“ Liška jí nato odpověděla: „Nu, lži si, co se ti zlíbí; žádný z nich stejně nevstane a nedosvědčí ti to.“

Bajka učí, že lháři se nejhlasitěji chlubí tam, kde není nikoho, kdo by je mohl usvědčit.

Orel a liška

Orel a liška se spřátelili a dohodli se, že budou bydlet blízko sebe – tím prý se jejich přátelství upevní. Orel si postavil hnízdo nahoře ve vysokém stromě, liška porodila mláďata v křoví pod ním. Jednou odešla liška shánět potravu. Orel neměl co dát svým mláďatům, snesl se dolů do křoví, popadl liščata a odnesl je do hnízda; se svými orlíčaty se o ně rozdělil. Když se liška vrátila a zjistila, co se stalo, netrápila se tolik smrtí mláďat jako tím, že se nemůže pomstít: byla přízemní, a za ptákem letícím ve výši se honit nedokázala. Jediné, co jí jako slabé zůstalo, bylo stát opodál a proklínat svého nepřítele. Netrvalo však dlouho a orel dostal za svou zradu trest. Když jacísi lidé obětovali na poli kozu, slétl orel k oltáři a odnesl si do hnízda hořící kus vnitřností. Vletěl silný vítr, suché staré stébélko chytlo plamenem a hnízdo bleskově

vzplálo. Orlíčata, ještě bez pořádných per, popálená spadla na zem – a liška k nim doběhla a sežrala je orlu přímo před očima.

Bajka ukazuje, že kdo porušuje přátelství, i když se jemu samému vyhne pomsta slabého protivníka, trestu bohů neunikne.

Havran a liška

Havran uchvátil kus masa a usadil se s ním na stromě. Liška ho uviděla a zatoužila po tom mase. Stoupla si pod strom a začala ho vychvalovat: jak je mohutný a krásný, jak by se právě on hodil mezi všemi ptáky za krále, a králem by se byl býval určitě stal, kdyby jen měl hlas. Havran jí chtěl ukázat, že hlas má, pustil maso a zakrákal co nejhlasitěji. Liška se vrhla po mase, popadla ho a řekla: „Havrane, kdybys měl i rozum, nic by ti nescházelo ke královské koruně."

Bajka učí, že na pošetilého člověka pomáhají dobře volená slova.

Zestárlý lev a liška

Lev zestárl natolik, že si silou nedokázal obstarat jídlo, a rozhodl se získávat je lstí. Odešel do jeskyně, ulehl tam a dělal, jako že je nemocný. Když za ním zvířata přicházela na návštěvu, chytal je a požíral. Když se tak už hodně zvířat ztratilo, přišla liška, prohlédla jeho úskok, zůstala stát opodál jeskyně a odtamtud se ptala, jak se mu daří. Lev odpověděl: „Zle," a tázal se jí, proč nevejde dovnitř. Liška řekla: „Byla bych vešla, kdybych neviděla, že stopy sem vedou mnohé, ale ven žádná."

Bajka učí, že rozumný člověk pozná nebezpečí po jeho znameních a uhne se mu.

Lev, liška a jelen

Lev onemocněl a ležel v rokli. Své milé lišce, se kterou mluvíval, řekl: „Jestli chceš, abych se uzdravil a žil, pojď a tvými sladkými slovy vylákej z lesa toho velikého jelena do mých tlap – zachtělo se mi jeho vnitřností a srdce.“ Liška šla a našla jelena, jak si poskakuje v houštinách. Pozdravila ho a začala: „Nesu ti dobrou zprávu. Víš přece, že náš král lev je můj soused. Je nemocen a blízek smrti. Rozvažoval, které zvíře po něm bude kralovat. Prohlásil, že kanec je nerozumný, medvěd líný, pardál prchlivý a tygr vychloubačný – nejhodnější je prý jelen, protože postavu má vznosnou, žije dlouhá léta a jeho parohy jsou postrachem hadů. A co bych ti dlouho vykládala: korunují tě králem. Co mi, prosím tě, dáš, že jsem ti to řekla první? Pospíchám, lev mě potřebuje jako rádkyni. Dej na mou radu, stařenu, a pojď se mnou. Vyčkej u něho, dokud nezemře.“ Tak mluvila liška. Jelenovi od těch slov popletla hlava, pospíchal do jeskyně, a nevěděl, co ho čeká. Lev se po něm vrhl, ale ve spěchu mu jen rozdrásal paňáty obě uši. Jelen rychle utekl zpátky do lesa. Liška v duchu zatleskala, že si zbytečně dala takovou práci. Lev hlasitě zaryčel a zasténal: trápil ho hlad a žal. Prosil lišku, aby jelena zkusila zlákat ještě podruhé. „Dáváš mi těžký a obtížný úkol,“ odvětila, „ale přesto ti vyhovím.“ Vydala se po stopě jako lovecký pes a splétala svou lest. Když potkala pastýře, zeptala se jich, jestli neviděli krvácejícího jelena. Ukázali jí ho v lese. Našla ho, jak se chladí, zastavila se před ním bez bázně. Jelen se rozzuřil, naježil hřívu a řekl: „Darebačko, už mě nedostaneš. Jestli jen přistoupíš blíž, nebudeš žít. Zkoušej lišácké kousky na jiných hlupácích a jiným hledej království.“ Liška mu odpověděla: „Jsi tak zbabělý a bojácný? Takhle podezíráš nás, své přátele? Lev tě chytil za ucho, aby ti dal poučení a svůj poslední královský rozkaz jako umírající. A ty jsi nesnesl ani škrábnutí nemocné tlapy. Teď se na tebe zlobí ještě víc a chce udělat králem vlka.

Běda, bude to špatný pán! Ale pojď a nic se neboj. Buď krotký jako ovce. Při všech listech a pramenech ti přísahám, že se ti nestane nic zlého; já sama ti budu sloužit.“ Tak nebohého jelena přemluvila a on šel podruhé. Jakmile vstoupil do jeskyně, pořídil si lev oběd: všechny kosti, dřeň i vnitřnosti pozřel. Liška stála a dívala se; a když mu vypadlo srdce, nenápadně si ho uchytila a jako svůj zasloužený podíl ho snědla. Lev prohledal zbytky a pídil se jen po srdci. Liška se zastavila opodál a řekla mu: „Ten jelen opravdu neměl žádné srdce. Nehledej dál. Jaké by měl srdce, když dvakrát vlezl do domu i do tlap samotnému lvu?“

Bajka ukazuje, že touha po slávě kalí lidský rozum a nedovoluje mu dohlédnout, jak nebezpečná bývá.

Lev, medvěd a liška

Lev s medvědem našli jelení kolouch a začali se o něj rvát. Rvali se spolu tak urputně, až se jim zatmělo před očima a oba zůstali ležet polomrtví. Kolem šla liška, uviděla, jak oba vysíleně leží a kolouch mezi nimi, popadla ho a prošla mezi nimi pryč. Lev s medvědem nebyli s to se zvednout a jen řekli: „My chudáci – pro lišku jsme se tolik napracovali.“

Bajka ukazuje, že plným právem truchlí ti, kdo vidí, jak si z plodů jejich námahy odnese úrodu jiný.

Část 2: Vlk a pastýř

Vlk a jehně

Vlk uviděl u řeky jehně, které pilo. Zachtělo se mu polapit ho pod nějakou slušnou záminkou. Postavil se tedy proti proudu výš a vyčetl mu, že mu kalí vodu a nenechá ho napít. Jehně odpovědělo, že pije jen špičkami rtů a vůbec není možné, aby níže postavené zvíře kalilo vodu výš. Když vlka jeho první důvod zklamal, zkusil to znovu: „Loni jsi mluvil o mém otci sprostě." Jehně odpovědělo, že tehdy ještě ani nebylo na světě. „Jestli máš takovou zásobu výmluv, sežeru tě stejně," řekl vlk.

Bajka ukazuje, že kde je pevný úmysl ublížit, tam nic nezmůže ani ta nejspravedlivější obhajoba.

Vlk a volavka

Vlkovi zaskočila v krku kost a chodil kolem a sháněl někoho, kdo by ho vyléčil. Potkal volavku a prosil ji za odměnu, aby mu kost vyndala. Volavka strčila hlavu do jeho tlamy, vytáhla kost a žádala slíbenou mzdu. Vlk jí odpověděl: „Ty tam, nestačí ti, že jsi vyvázla z vlčí tlamy se zdravou hlavou, a ty chceš ještě odměnu?"

Bajka ukazuje, že největší odměnou za dobrý skutek u zlých lidí je to, že neublíží ještě víc.

Vlk a kůň

Vlk šel po poli a našel ječmen. Jíst ho neuměl, nechal ho a šel dál. Potkal koně a dovedl ho na to pole se slovy: našel prý ječmen, sám ho jíst nebude, nechal mu ho a je mu totiž potěšení poslouchat, jak koňské zuby křoupou obilí. Kůň mu nato odpověděl: „Hej, ty tam, kdyby se vlci živili ječmenem, nebyl bys dal nikdy přednost uším před břichem."

Bajka ukazuje, že lidé od přírody špatní, i když slibují dobré skutky, nevzbuzují důvěru.

Vlk a koza

Vlk viděl kozu, jak se pase na skalnatém útesu nad propastí. Nedokázal ji odtamtud dostat, a tak na ni volal zespodu, ať sejde dolů, aby snad někde neklopýtla a nespadla; dole je lepší pastvina, tráva nejlíp rozkvetlá. Koza mu odpověděla: „Nevoláš mě přece na pastvu – sám máš hlad."

Bajka učí, že když lotrovství provádějí před lidmi, kteří vědí, oč jde, pak už lstivé úskoky za nic nestojí.

Vlk a pes

Vlk uviděl mohutného psa, který měl na krku obojek. Zeptal se ho: „Kdo tě tak uvázal a tak dobře krmí?" Pes odpověděl: „Lovec." – „Takový úděl ať mine každého vlka, kterého mám rád; tíha obojku je horší než hlad."

Bajka ukazuje, že ani v neštěstí nemá cenu plné břicho.

Vlk a stařena

Hladového vlka vedla jeho pouť kolem jednoho stavení. Zaslechl plačící dítě a stařenu, jak mu říká: „Přestaň plakat, jinak tě hned teď dám vlkovi.“ Vlk si myslel, že to stařena myslí vážně, zůstal stát a dlouho čekal. Když padl večer, slyšel zas, jak stařena dítě utěšuje a říká mu: „Jestli sem přijde vlk, zabijeme ho, chlapečku.“ Vlk to zaslechl a odcházel se slovy: „V téhle chatě říkají jedno a dělají něco jiného.“

Bajka učí o lidech, kterým skutky nejdou se slovy dohromady.

Nasycený vlk a ovce

Vlk se jednou nažral do syta. Když uviděl ovci, jak leží na zemi a očividně vyčerpaně padla strachem z něj, přistoupil k ní a dodával jí odvahy. Řekl, že ji pustí, jestli mu řekne tři pravdivé věty. Ovce se dala do řeči a prohlásila nejdřív, že by si nikdy nebyla přála se s ním setkat; za druhé: „A jestli jsem se setkat musela, kéž bys byl slepý.“ A za třetí: „Bídně kéž pomřete vy všichni, zlí vlci, kteří s námi tak zle válčíte, aniž bychom vám kdy co udělaly.“ Vlk uznal, že nelže, a pustil ji.

Bajka ukazuje, že pravda často zapůsobí i na nepřátele.

Vlk a pastýř

Jeden vlk se připojil ke stádu ovcí a nikomu neublížil. Pastýř se před ním ze začátku měl na pozoru jako před nepřítelem, hlídal ho a bál se ho. Když ale vlk stále chodil kolem a vůbec se k ničemu nechystal, pastýř si pomalu zvykl, že z něj má spíš strážce než útočníka. Jednou musel do města, nechal mu stádo na starost a odešel. Vlk v tom poznal svou příležitost, vrhl se dovnitř a většinu ovcí roztrhal. Když se pastýř

vrátil a uviděl zpustošené stádo, řekl: „Mám, co mi patří – jak jsem mohl svěřit vlkovi ovce?“

Bajka učí, že i mezi lidmi stihne o svěřený majetek přijít ten, kdo ho dá hamounovi do opatrování.

Raněný vlk a ovce

Psi vlka ošklivě pokousali, až padl na zem, slabý a bez sil, neschopný obstarat si potravu. Uviděl kolem jít ovci a prosil ji, aby mu z protékající řeky nabrala napít. „Když mi dáš napít,“ sliboval, „jídlo si už obstarám sám.“ Ovce mu odpověděla: „Když ti donesu napít, tak sis sám sebe vybral jako jídlo.“

Bajka učí poznat zlosyna, který na nás líčí léčku pod rouškou dobrotivosti.

Vlci a ovce

Vlci se chystali na stádo ovcí. Nemohli je však dostat kvůli psům, kteří je hlídali, a usoudili, že toho dosáhnou lstí. Vyslali tedy posly a žádali od ovcí jejich psy; psi prý jsou příčinou nepřátelství, a jestli jim ovce psy vydají, zavládne mezi nimi mír. Ovce neviděly, co z toho vzejde, a psy vlkům vydaly. Vlci je snadno pobili a hned nato zahladili i ovce, které zůstaly bez stráže.

Bajka učí, že města, která nerozmyšleně vydávají své vůdce, kolikrát ani nestačí zpozorovat, jak se brzy ocitají v moci nepřítele.

Smíření vlků a psů

Vlci jednou mluvili se psy: „Jak to, že máte s námi v každém ohledu stejnou povahu, a přitom se s námi nespolčíte jako bratři? V ničem se od vás nelišíme, jen smýšlením. My žijeme svobodně. Vy se podrobujete lidem, otročíte jim, snášíte rány, nosíte na krku obojek a hlídáte jejich ovce. A když vaši páni ovce jedí, dávají vám jen kosti. Dejte na nás, vydejte nám všechna stáda, a všechno budeme mít společné a budeme se dosyta nasycovat.“ Psi se dali přemluvit. Jenže vlci, sotva vešli do stáje, nejdřív podrbali psy.

Bajka učí, že kdo zrazuje svou vlast, dostává právě tak dobrou odměnu.

Vlk se chlubí svým stínem

Vlk se jednou toulal pustinou. Slunce se už chýlilo k západu. Vlk uviděl, jak dlouhý je jeho stín, a řekl si: „Já se mám bát lva, když jsem takhle velký? Jsem na délku jako celé pole – a nemám být pánem nad všemi šelmami zároveň?“ Zpychlého vlka však polapil silný lev a sežral ho. Vlk ještě při smrti vykřikl: „Jak lituji! Pýcha nás uvrhá do pohrom.“

Bajka ukazuje, že domýšlivost je příčinou našich pádů.

Pastýřský chlapec, který si tropil žerty

Pastýřský chlapec hnal stádo daleko za vesnici a dělal si z lidí žert: volal na vesničany, aby mu přišli na pomoc, že na stádo zaútočili vlci. Dvakrát, třikrát se lidé polekaně rozběhli ven, a když našli chlapce jak si vymýšlí, odcházeli zpátky se smíchem. Konečně vlci přišli doopravdy. Trhali stádo, pastýřský chlapec volal vesničany na pomoc – a ti si

mysleli, že si zase vymýšlí jako obvykle, a nevšímali si ho. Tak přišel chlapec o ovce.

Bajka ukazuje, že lháři získají jen tolik, že se jim neuvěří, ani když mluví pravdu.

Spící pes a vlk

Před statkem si spal pes. Přiběhl k němu vlk, zrovna z něho chtěl udělat svou snídani. Pes ho prosil, aby ho teď nejedl. „Jsem teď hubený a vyzáblý," řekl, „ale počkej chvilku: moji páni budou mít svatbu, já se při ní nakrmím a budu tučnější, a bude ze mě pro tebe mnohem lepší pochoutka." Vlk se nechal přemluvit a odešel. Za pár dní se vrátil a našel psa, jak si spí nahoře na střeše. Zavolal na něj zespodu a připomněl mu úmluvu. Pes mu nato řekl: „Vlku, jestli mě od teď někdy uvidíš spát před statkem, nečekej na žádnou svatbu."

Bajka ukazuje, že rozumný člověk, který kdysi unikl nebezpečí, zůstává před ním nadosmrti opatrný.

Hladoví psi

Hladoví psi uviděli v řece namočené kůže. Nemohli k nim doplavat, a tak se mezi sebou dohodli, že nejdřív vypijí vodu a potom se dostanou ke kůžím. Ale ještě než se dostali ke kůžím, popraskali od samého pití.

Bajka učí, že někteří lidé si pro naději na zisk podstupují taková rizika, až padnou dřív, než dosáhnou toho, co chtějí.

Pes nesoucí maso

Pes přecházel řeku s kusem masa v tlamě. Uviděl ve vodě svůj odraz a byl přesvědčen, že je to jiný pes s větším kusem. Pustil tedy svoje maso a vrhl se, aby mu to druhé vzal. Nakonec přišel o oboje: po tom druhém se jen marně natahoval, protože žádné nebylo, a to svoje mu odnesla řeka.

Bajka učí, jak dopadnou chamtivci.

Část 3: Lev, král zvířat

Lev a vděčná myš

Lev spal, když mu po těle přeběhla myš. Lev se vymrštil, chytil ji a chystal se ji zakousnout. Myš prosila, aby ji pustil, že mu to oplatí, jen ať jí daruje život. Lev se tomu zasmál a pustil ji. Netrvalo dlouho a sám byl zachráněn právě její vděčností. Když ho totiž polapili lovci, přivázali ho provazem ke stromu. Myš uslyšela jeho sténání, přišla za ním, provaz prokousala a osvobodila ho. Potom mu řekla: „Ty ses mi tehdy vysmál, protože ses nenadál, že by ses mi mohl kdy odvděčit. Teď dobře věz, že i myš umí odplatit dobrým."

Bajka ukazuje, že se obrátí časy a mocný bývá odkázán na slabého.

Uvězněný lev a rolník

Lev vnikl do rolníkova dvora. Rolník ho chtěl chytit a zavřel vrata. Lev nemohl ven, a tak nejprve zahubil stádečko ovcí, potom se vrhl na voly. Rolník se o sebe začal bát a vrata zase otevřel. Když byl lev venku, žena uviděla rolníka, jak sténá, a řekla mu: „Máš, co ti patří. Proč jsi chtěl zavřít do dvora takovou šelmu, které jsi se měl vyhýbat už zdaleka?"

Bajka učí, že kdo dráždí silnějšího, musí počítat s následky.

Zamilovaný lev a rolník

Lev se zamiloval do rolníkovy dcery a ucházel se o ni. Rolník se netroufal dát svou dceru šelmě, ale ani odmítnout si netroufl, protože se bál. Vymyslel si tedy toto: když ho lev s nabídkami nepřestával obtěžovat, prohlásil, že si ho jako ženicha pro svou dceru dokáže představit, ale dát mu ji nemůže jinak, než když si lev vylomí zuby a usekne drápy. Jich se totiž dívka bojí. Lev si pro svou zamilovanost snadno dal líbit obojí. Když se potom k rolníkovi vrátil, rolník si na něho z plna hrdla zasmál, popadl kyj a vyhnal ho ze dvora.

Bajka ukazuje, že kdo snadno uvěří druhým a sám se zbaví toho, čím převyšoval, snadno padne do rukou těm, kterým byl předtím postrachem.

Lev a zajíc

Lev se zrovna napřahoval k spícímu zajíci a chtěl si ho dát k snídani, když tu uviděl, jak kolem jde laň. Zajíce nechal a pustil se za ní. Zajíc se tím hlukem probudil a utekl. Lev dlouho stíhal laň, nedokázal ji však dohnat, a vrátil se po zajíci. Když zjistil, že i zajíc je už pryč, řekl si: „Mám, co mi patří. Pustil jsem jídlo, které jsem měl v tlapách, a dal jsem přednost větší naději."

Bajka učí, že někteří lidé se nespokojí s přiměřeným ziskem, honí se za větší nadějí a ani si nevšimnou, jak jim právě to v rukou uniká.

Lev a divoký osel

Lev a divoký osel chytali spolu zvěř: lev silou, osel rychlostí. Když něco ulovili, lev to rozdělil na tři díly a řekl: „Ten první díl si beru jako prv-

ní, protože jsem král. Druhý díl si beru jako rovnocenný společník. A ten třetí – ten ti udělá velkou nepříjemnost, jestli neuprchneš.“

Bajka učí, že je dobré měřit se v každé věci podle vlastních sil a nespolčovat se se silnějšími ani se s nimi nedělit.

Lev a býk

Lev si zasedl na mohutného býka a chtěl ho dostat lstí. Řekl mu tedy, že obětoval ovci, a pozval ho na hostinu, aby se u ní na něho mohl vrhnout. Býk přišel, uviděl spoustu kotlů a velikých rožnů, ale po ovci nikde ani stopy. Beze slova se obrátil zpátky. Lev mu to vyčítal a ptal se ho, proč odchází, když se mu přece nic zlého nestalo. Býk mu nato řekl: „Nedělám to zbytečně. Vidím, že připravuješ hostinu ne na ovci, ale na býka.“

Bajka ukazuje, že rozumným lidem úskok zlého neujde.

Lev a kanec

V letním vedru, kdy žízeň přemáhá, přišli lev a kanec k malému prameni, aby se napili. Přeli se, kdo bude pít první, a od sporu bylo blízko k šarvátce na život a na smrt. Náhle se otočili, aby si vydechli, a uviděli nad sebou supy, kteří čekali, kdo z nich padne, aby ho mohli sežrat. Smířili se tedy a řekli si: „Lépe se spřátelit, než se stát krmí pro supy a havrany.“

Bajka ukazuje, že je dobré ukončit prudké spory a hádky, protože vedou pro všechny k nebezpečnému konci.

Lev a žába

Lev uslyšel skřehotat žábu a otočil se za tím hlasem, přesvědčen, že musí jít o veliké zvíře. Chvíli počkal a uviděl žábu, jak vylézá z jezírka. Přistoupil k ní, zašlápl ji a řekl: „Takhle maličké zvíře a tak hlučné volání?“

Bajka učí o člověku, který nedokáže nic víc než mluvit.

Lev a delfín

Lev se jednou toulal po pobřeží a uviděl delfína, jak vystrkuje hlavu nad hladinu. Pozval ho k spolku se slovy, že by se jim obzvlášť slušelo stát se přáteli a vzájemnými pomocníky: on je přece pánem suchozemských zvířat, delfín pak pánem zvířat mořských. Delfín s radostí přisvědčil. Netrvalo dlouho a lev se střetl s divokým býkem; dlouho spolu zápasili, lev delfína volal na pomoc. Ten by rád z moře vystoupil, ale nedokázal to. Lev ho obvinil ze zrady. Delfín mu odpověděl: „Neobviňuj mě, obviňuj přírodu, která mě stvořila mořským tvorem a nedovoluje mi vstoupit na pevninu.“

Bajka učí, že máme-li uzavírat přátelství, máme si volit takové spojence, kteří nám budou moci přijít na pomoc v nebezpečí.

Lví království

Byl jednou lev, který vládl ne jako prchlivý, krutý a násilný tyran, ale mírně a spravedlivě, jako člověk. Za jeho vlády se shromáždila všechna zvířata, aby se dala soudit a aby si navzájem vymáhala křivdy: vlk se soudil s ovcí, pardál s divokou kozou, tygr s laní, pes se zajícem. A za-

jíček řekl: „Dlouho jsem si přál dožít se takového dne, aby i to drobné budilo u mocných respekt.“

Bajka ukazuje, že když ve městě vládne spravedlnost a soudí se spravedlivě, žijí v klidu i ti nejmenší.

Zuřící lev a jelen

Lev dostal vzteklinu. Když ho jelen z lesa uviděl, řekl: „Běda nám chudákům. Co teprve udělá, když mu rozum chybí – a ani v rozumu nebyl pro nás snesitelný.“

Bajka učí, že před prchlivým člověkem, zvyklým škodit, nechť každý uteče, jestli se mu takový dostal k moci.

Jelen u pramene a lev

Jelena přepadla žízeň a přišel k prameni. Napil se, uviděl ve vodě svůj odraz a hrdě si prohlížel své parohy, jak jsou veliké a kolik mají hrotů; nohy ho však mrzely, že jsou tenké a slabé. Právě tak uvažoval, když se zjevil lev a hnal se za ním. Jelen se dal na útěk a brzy ho silně předběhl: síla jelenů je totiž v nohou, lvů v srdci. Dokud byla krajina otevřená, utíkal napřed a byl v bezpečí. Když se však dostal do lesnatého místa, zachytily se mu parohy ve větvích, nemohl utíkat a lev ho dostihl. Když měl být zabit, řekl si pro sebe: „Já ubohý. Zachránily mě ty části, o kterých jsem si myslel, že mě zradí, a hubí mě ty, kterým jsem nejvíc důvěřoval.“

Bajka ukazuje, že v nebezpečí se často právě podezřelí přátelé stanou našimi zachránci, a ti, kterým jsme nejvíc věřili, zrádci.

Člověk a lev na cestě

Jednou šel lev s člověkem a jeden druhému se slovy chlubil. Cestou uviděli kamennou sochu: muž škrtí lva. Člověk ukázal lvovi na sochu a řekl: „Vidíš, jak jsme nad vámi silnější.“ Lev se usmál a řekl: „Kdyby lvi uměli tesat, viděl bys mnoho lidí pod lvem.“

Bajka učí, že mnozí se chlubí slovy, jak jsou stateční a odvážní, ale sotva se dostanou ke zkoušce, pravda vyjde najevo.

Pes, kohout a liška

Pes a kohout se spřátelili a šli spolu po cestě. Přišel večer, kohout vyletěl na strom a usnul; pes si zalezl do dutiny u kořene. Když kohout o půlnoci jako obvykle zakokrhal, uslyšela ho liška, přiběhla, zastavila se pod stromem a prosila ho, aby slezl. Takový krásný hlas prý si zaslouží objetí. Kohout jí řekl, aby nejdřív probudila vrátného, který spí dole u kořene; teprve až jí otevře, slezne. Liška se tedy pídila, kde ten vrátný je, a začala ho volat – a pes se znenadání vymrštil a roztrhal ji.

Bajka ukazuje, že rozumní lidé posílají své nepřátele na někoho silnějšího a tak je přelstí.

Pes se zvonkem

Jeden pes tajně kousal lidi. Pán mu proto pověsil na krk zvonek, aby bylo každému jasné, kdo je zač. Pes si zvonek pyšně hrdě potřásal po tržišti a vychloubal se. Stará psice mu řekla: „Proč se naparuješ? Nenosíš ten zvonek pro svou dobrotu, ale jako svědectví o své skryté špatnosti.“

Bajka učí, že vychloubačné způsoby pyšných lidí ukazují na jejich skrytou špatnost.

Pes na hostině

Jeden člověk chystal večeři, aby pohostil přátele a příbuzné. Jeho pes pozval na hostinu jiného psa: „Příteli, pojď se mnou povečeřet.“ Pozvaný pes přišel, radostně se zastavil, podíval se na bohaté stoly a v duchu si říkal: „No ne, co se mi tu najednou za štěstí přihodilo! Dnes se najím a nasytím, že zítra nebudu mít hlad.“ Když tak sám k sobě mluvil a vrtěl ocasem – takový byl si jistý svým přítelem –, všiml si ho kuchař. Chytil ho za nohy a hodil ho rovnou oknem ven. Pes padal dolů s hlasitým kvílením. Potkal cestou jiné psy, kteří se ho ptali: „Jak jsi se najedl, kamaráde?“ Odpověděl jim: „Z toho pití jsem se tak zpil, že ani cestu domů nenajdu.“

Bajka ukazuje, že se nesmí příliš spoléhat na toho, kdo nabízí dobrodiní z cizího.

Část 4: Osel, kůň a ptáci

Osel ve lví kůži a liška

Osel si natáhl lví kůži a chodil po lese, aby děsil ostatní zvířata. Když uviděl lišku, chtěl ji vystrašit také. Ta ho však už předtím zaslechla, jak zahýká, a řekla mu: „Dobře věz, že bych se tě byla vylekala také, kdybych tě nebyla slyšela zařvat.“

Bajka učí, že leckdo z nevzdělaných se navenek nafukuje a tváří důležitě, ale vlastní jazyk ho usvědčí.

Osel a pes na cestě

Osel a pes putovali spolu. Našli na zemi zapečetěný list. Osel ho zvedl, rozlomil pečeť, rozvinul ho a začal nahlas předčítat psovi. Byla to listina o krmení dobytka: o seně, ječmeni, slámě. Psovi se to předčítání nelíbilo, a tak oslovi řekl: „Posuň se trochu dolů, drahouši; snad se ti tam najde taky něco o masu a kostech.“ Osel přečetl celou listinu, ale nic z toho, po čem pes toužil, tam nenašel. Pes nato řekl: „Hoď to na zem, příteli, nestojí to za nic.“

Bajka učí, že každý posuzuje věc podle vlastního hladu.

Kůň a osel

Jeden člověk měl koně a osla. Při cestě osel řekl koni: „Vezmi mi něco z nákladu, chceš-li, abych zůstal naživu.“ Kůň ho však neposlechl. Osel pod tíhou padl a zemřel. Majitel přendal všechen náklad na koně, přidal mu i oslovu kůži. Kůň zalkal a volal: „Já ubožák, co se mi stalo! Když jsem nechtěl vzít kousek nákladu navíc, teď nesu všechno, a ještě tu kůži.“

Bajka ukazuje, že když se velký dělí s malým, žijí oba v klidu.

Zestárlý kůň

Zestárlého koně prodali ke mletí v mlýně. Zapřáhli ho v mlýnici a on zasténal: „Z jakých závodů jsem skončil u jakých zatáček.“

Bajka učí, aby se nikdo příliš nepyšnil ve svých nejlepších letech ani v slávě. Mnohým totiž stáří pohltily samé útrapy.

Osel nesoucí sůl

Osel přecházel řeku s nákladem soli. Uklouzl a padl do vody. Sůl se rozpustila a osel se zvedl o něco lehčí. Zaradoval se nad tím, a když ho potom znovu naložili, tentokrát hubkami, a přišel k nějaké řece, pomyslel si, že když zase upadne, zvedne se zase lehčí – a schválně klopýtl. Jenže houby nasákly vodu, osel se nemohl zvednout a utopil se.

Bajka ukazuje, že leckdo člověk svými vlastními nápady si ani nevšimne, jak sám sebe přivede do neštěstí.

Osel a honák

Osla hnal honák po cestě. Jen co popošel kousek, nechal rovné stezky a šel přes útesy. Chystal se už řítit se dolů, když ho honák popadl za ocas a snažil se ho obrátit zpátky. Osel se ze všech sil vzpíral opačným směrem. Honák ho pustil a řekl: „Vítěz jsi ty; jenom to je zlé vítězství."

Bajka učí o umíněncích a hádavých lidech.

Osel a zahradník

Osel sloužil u zahradníka, málo jedl a hodně dřel. Prosil tedy Dia, aby ho pán dal pryč a prodal jinému. Zeus ho vyslyšel a určil, aby ho prodali k hrnčíři. U něho bylo oslovi ještě hůř. Nosil těžší břemena než předtím – mokrou hlínu a hotové nádoby. Prosil Dia o další výměnu pána. Prodali ho k koželuhovi. Ocitl se v rukou ještě horšího pána, viděl jeho práci a žalostně zavzdychal: „Já nebožák, lépe mi bylo zůstat u předešlých pánů. Tenhle, jak vidím, zpracuje nakonec i mou kůži."

Bajka ukazuje, že služebníci litují prvního pána nejvíc tehdy, když okusí druhého.

Osel, který nesl sochu

Jeden člověk naložil oslovi na hřbet sochu a hnal ho s ní do města. Kolemjdoucí sochu zdravili úklonou. Osel měl za to, že se klaní jemu samému, nadmul se, hlasitě zahýkal a dál jít nechtěl. Honák rozpoznal, co se děje, popadl kyj, uhodil ho a řekl: „Ty hlavo pitomá, ještě to nám chybělo, aby se lidé klaněli oslu."

Bajka ukazuje, že kdo se chlubí cizími přednostmi, nachází posměch u lidí, kteří vědí, oč jde.

Želva a zajíc

Želva a zajíc se dohadovali, kdo z nich je rychlejší. Smluvili si čas i místo závodu a rozešli se. Zajíc spoléhal na svou vrozenou rychlost, neběžel pořádně, lehl si cestou a usnul. Želva věděla, že je pomalá, a tak běžela bez přestávky. Spícího zajíce předběhla a dorazila první k cíli vítězství.

Bajka ukazuje, že vytrvalá dřina často přemáhá i přirozenou rychlost, když ta zleniví.

Želva a orel

Želva prosila orla, aby ji naučil létat. Orel ji přemlouval, že létat je proti její přirozenosti, ale želva stála na svém. Orel ji tedy popadl do pařátů, vynesl do výšky a pustil. Spadla na skálu a rozbila se.

Bajka ukazuje, že mnozí lidé v tvrdošíjné hádce neposlechnou rozumnější, a ublíží si sami.

Orel a chrobák

Orel honil zajíce. Zajíc byl v pustině bez pomoci, ale náhoda mu seslala chrobáka. Prosil ho tedy. Chrobák mu dodal odvahy, a když přilétl orel, prosil ho, aby mu toho prosebníka nebral. Orel pohrdl malým chrobákem a sežral zajíce rovnou před jeho očima. Chrobák si od té chvíle nedal pokoj a pídil se po orlových hnízdech. Pokaždé, když orel vysedával vejce, chrobák vyletěl do výšky, překulil mu vejce z hnízda a rozbil je. Nakonec se orel štvaný ze všech stran utekl k Diovi (orel je totiž Diův pták) a prosil ho o bezpečné místo pro hnízdo. Zeus mu dovolil, aby snesl vejce do jeho klína. Chrobák to viděl, uhnětl si kuličku

z lejna, vyletěl k Diovu klínu a tam ji pustil. Zeus chtěl špínu setřást, vstal – a aniž si uvědomil, shodil přitom vejce. Od té doby prý v období, kdy jsou chrobáci činní, orli nehnízdí.

Bajka učí, že nikým se nemá pohrdat: nikdo není tak slabý, aby se za urážku nedokázal někdy pomstít.

Postřelený orel

Orel seděl vysoko na skále a vyhlížel zajíce. Někdo po něm vystřelil šíp. Hrot zasáhl orla do těla, zasazeny do opeřené násady střely. Orel se podíval a řekl: „Ještě i to mě musí bolet, že umírám svými vlastními pery."

Bajka ukazuje, že nejhorší je žal, když člověku ublíží vlastní blízcí.

Vrána a pes

Vrána obětovala Athéně a pozvala psa na hostinu. Pes jí řekl: „Co marníš oběti? Bohyně tě nemá tak ráda, že ti vzala i důvěru ve tvé věštebné znamení." Vrána mu odpověděla: „Právě proto jí obětuji, protože vím, že se na mě hněvá – aby se se mnou smířila."

Bajka učí, že mnozí ze strachu neváhají prokazovat laskavost svým nepřátelům.

Slepice, která snášela zlatá vejce

Jeden člověk měl krásnou slepici, která snášela zlatá vejce. Myslel si, že má uvnitř hroudu zlata, zabil ji – a zjistil, že je zevnitř jako každá

jiná slepice. Doufal, že najde pohromadě celé bohatství, a přišel i o malý zisk, který mu plynul.

Bajka ukazuje, že se máme spokojit s tím, co máme, a utíkat před nenasytností.

Slavík a jestřáb

Slavík seděl na vysokém dubu a jako obvykle zpíval. Zahlédl ho jestřáb, a protože neměl co jíst, slétl se k němu a popadl ho. Když ho chtěl zabít, slavík prosil, aby ho pustil: „Nenasytíš se mnou břicho; jestli máš hlad, vrhni se raději na větší ptáky.“ Jestřáb mu odpověděl: „To bych byl blázen, kdybych pustil jídlo, které mám v drápech, a honil se za tím, co ani nevidím.“

Bajka ukazuje, že nerozumně jednají lidé, kteří pro naději na větší věci pouštějí z ruky to, co mají.

Páv a jeřáb

Páv se smál jeřábovi, posmíval se jeho zbarvení a říkal mu: „Já se oblékám do zlata a nachu, kdežto ty v peří nenosíš nic krásného.“ Jeřáb mu odpověděl: „Zato já se dotýkám hlasem hvězd a létám do nebeských výšek. Ty si jako kohout kráčíš dole mezi slepicemi.“

Bajka učí, že je lépe být vážený v chudém šatě než žít beze slávy, byť se nám bohatství nafukuje do očí.

Část 5: Drobní tvorové a hmyz

Myš venkovská a myš městská

Venkovská myš měla ráda myš, která bydlela v domě. Jednou pozvala městského přítele k sobě, do polí. Chystali se tam povečeřet. Městská myš okusila ječmen a obilí a řekla: „Víš, kamaráde, žiješ životem mravence. U mě je přitom hojnost všelijakých dobrot. Pojď ke mně, všeho si užiješ.“ Vydali se tedy spolu do města. Hostitel ukazoval luštěniny, obilí, datle, sýr i med z pozdního léta. Venkovská myš jen žasla, chválila a vyčítala si vlastní osud. Zrovna když se chystaly spořádat hostinu, otevřely se dveře a vešel někdo z lidí. Vylekané myšky skočily rychle do skuliny. Potom se chtěly dát zase do fíků, ale přišel jiný člověk vzít si něco uvnitř. Vrhly se zase do své díry. Venkovská myš cítila takový hlad, až hluboce zavzdychala a řekla té druhé: „Buď zdráva, kamaráde, nasycuj se dosyta a užívej si těch dobrot s radostí, ale i s nebezpečím a velkým strachem. Já se vrátím domů, k ječmeni a obilí – a budu žít bez bázně, bez podezření.“

Bajka ukazuje, že prostý život a klidný spánek jsou nad přepych, který je spjatý se strachem a bolestí.

Myši a lasičky

Myši vedly s lasičkami válku. Vždycky prohrávaly, a když se jednou sešly dohromady, usoudily, že je to proto, že nikdo z nich není velitel.

Zvolily si tedy z vlastních řad vojevůdce. Ti chtěli vypadat význačněji než ostatní, přidělali si na hlavu rohy a tak si je nasadili. Když se strhla bitva, všechny myši dopadly špatně. Všechny ostatní bez problémů proklouzly do svých dír, jenom vojevůdci se tam kvůli rohům nevešli, byli chyceni a sežráni.

Bajka ukazuje, že u mnohých je marná slávychtivost příčinou pohrom.

Mravenec a chrobák

Za letního dne se procházel mravenec po poli, sbíral zrnka pšenice a ječmene a ukládal si zásoby na zimu. Chrobák ho uviděl a divil se, jak může být tak pracovitý: zrovna v tom čase, kdy ostatní zvířata netečně odpočívají. Mravenec tenkrát nic neříkal. Potom však přišla zima, lejna vlhkem opadala, a hladový chrobák přišel k mravenci prosit o jídlo. Mravenec mu odpověděl: „Chrobáku, kdybys pracoval, když já jsem se dřel a ty jsi mi tropil posměch, teď bys o jídlo prosit nemusel."

Bajka ukazuje, že kdo v době hojnosti nemyslí na budoucnost, dopadne při změně štěstí nejhůř.

Mravenec a holubice

Mravenec dostal žízeň, slezl k prameni, strhl ho proud a málem se utopil. Zpozorovala to holubice, utrhla větev a hodila ji do pramene. Mravenec se posadil na větev a zachránil se. Potom přišel k rybníku ptáčník a napichoval holubici na lep. Mravenec to zahlédl, kousl ptáčníka do nohy; ten bolestí odhodil pruty a holubice vzletěla pryč.

Bajka ukazuje, že máme oplácet dobrodincům dobrým.

Cvrček a mravenci

V zimě si mravenci sušili obilí, které jim navlhlo. Hladový cvrček je prosil o jídlo. Mravenci se ho zeptali: „Proč jsi si v létě také nenasbíral zásoby?“ Cvrček odvětil: „Neměl jsem na to kdy, hrál jsem muziku.“ Mravenci se zasmáli: „Když jsi v létě pískal, teď v zimě si tanči.“

Bajka ukazuje, že se nemá v ničem lenivět, aby člověk nepocítil nouzi a nebezpečí.

Myš a žába

Suchozemská myš se k vlastní smůle spřátelila s žábou. Žába kula zlé úmysly a svázala si myš svou nohou se svou vlastní nohou. Nejprve zašly spolu na pole, aby se najedly obilí. Pak však došly k břehu rybníka: žába stáhla myš do hloubky, sama se radovala z vody a vykřikovala své „brekekex“. Nebohá myš se nadmula vodou a utopila se. Plavala pak po hladině přivázaná za nohu žáby. Luňák ji uviděl, chytil ji do pařátů – a žába, přivázaná k ní, letěla za ní, až se stala luňákovou snídaní také.

Bajka ukazuje, že i mrtvý má sílu k pomstě: božská spravedlnost totiž vidí všechno a odměří každému podle jeho zásluhy.

Žáby, které si žádaly krále

Žáby byly nespokojené, že nemají vládce, a vyslaly k Diovi posly se žádostí, aby jim dal krále. Zeus poznal jejich hloupost a hodil jim do rybníka kus dřeva. Žáby se zprvu lekly rány a potopily se do hlubiny rybníka. Když viděly, že se dřevo nehýbe, vyplavaly, až získaly takovou odvahu, že se mu posadily na záda. Nebyly však spokojené s takovým králem, a tak znovu poslaly k Diovi, aby jim vládce vyměnil: první byl

prý příliš líný. Zeus se na ně rozhněval a seslal jim vodního hada. Had je polapal a sežral.

Bajka ukazuje, že lépe je mít líné a bezelstné vládce, než vrtkavé a zlotřilé.

Žáby sousedky

Dvě žáby sousedily. Jedna bydlela v hlubokém jezírku stranou cesty, druhá v malé louži přímo na cestě. Jezerní žába přemlouvala druhou, aby se k ní přistěhovala – bude mít lepší a bezpečnější život. Druhá se nedala přesvědčit, prý by si tak těžko zvykala někde jinde. Nakonec kolem projel vůz a rozmačkal ji.

Bajka učí, že i mezi lidmi se někteří tak zabydlí ve zlých zvycích, že raději v nich zahynou, než aby se obrátili k lepšímu.

Vlaštovka a ptáci

Když jmelí teprve rašilo, pochopila vlaštovka, jaké hrozí ptákům nebezpečí. Shromáždila všechny ptáky a radila jim nejlépe sekat duby, na nichž jmelí roste. A kdyby to nedokázali, nechť se obrátí na lidi a prosí je, aby jmelí nepoužívali na odchyt. Ptáci se vlaštovce vysmáli jako plané mluvce. Sama tedy šla a prosila lidi. Oni jí přijali pro její moudrost a vzali ji k sobě bydlet. Tak se stalo, že zatímco ostatní ptáky lidé chytají a jedí, jen vlaštovka sídlí jako host nebojácně v jejich domech.

Bajka ukazuje, že lidé, kteří umějí dohlédnout do budoucna, se vyhnou nebezpečí.

Rolník a zmrzlý had

Jeden rolník našel v zimě hada, zmrzlého do ztuhlosti. Slitoval se nad ním, zvedl ho a položil si ho za ňadra. Had se zahřál, pořídil se podle své přirozenosti, uštkl svého dobrodince a zabil ho. Rolník, když umíral, řekl: „Mám, co mi patří. Smiloval jsem se nad padouchem."

Bajka ukazuje, že špatnost zůstává neměnná, ani kdyby člověk prokázal jakékoli dobrodiní.

Jelen a vinná réva

Jelen utíkal před lovci a schoval se pod révu. Lovci přešli okolo, jelen si pomyslel, že unikl, a začal okusovat révové listí. Listí se chvělo, lovci se vrátili, pravdivě usoudili, že se tam skrývá nějaké zvíře, a šípy jelena zabili. Jelen umíraje řekl: „Mám, co mi patří. Neměl jsem ničit tu, která mě zachránila."

Bajka ukazuje, že kdo křivdí dobrodinci, bývá od boha potrestán.

Oslepený jelen

Jelen oslepl na jedno oko a přišel se pást na pobřeží. Zdravým okem obrácen k pevnině sledoval, odkud by mohli přijít lovci; slepým okem byl obrácen k moři – odtamtud se žádnému nebezpečí nenadál. A tu jacísi lidé, co pluli kolem, ho uviděli a dobře mu zacílili. Když umíral, řekl si pro sebe: „Já nešťastník: pevniny jsem se střehla jako zrádce, a mnohem horší bylo moře, kam jsem se spoléhal."

Bajka ukazuje, že proti našemu očekávání se často věci, které jsme pokládali za těžké, ukážou být užitečné, a to, co se zdálo bezpečné, se stane záhubou.

Kolouch a jelen

Kolouch jednou řekl jelenovi: „Tati, ty jsi větší a rychlejší než psi, a navíc máš mohutné parohy k obraně. Jak to, že se jich tak bojíš?“ Jelen se zasmál a odpověděl mu: „To, co říkáš, je pravda, synku. Vím však jedno: sotva zaslechnu psí štěkot, zničehonic se dám na útěk, aniž vím proč.“

Bajka ukazuje, že ty, kdo jsou od přírody bojácní, žádné domluvy neposílí.

Velbloud, když ho poprvé spatřili

Když lidé poprvé spatřili velblouda, dali se před ním na útěk, polekaní jeho velikostí. Postupně však pochopili, že je mírný, a odvážili se k němu přijít blíž. Krok po kroku zjistili, že to zvíře nemá v povaze zlobu, a tak jím opovrhli natolik, že mu dali uzdu a nechali ho vodit dětem.

Bajka ukazuje, že zvyk zmírňuje věci, které se zpočátku zdály hrozivé.

Velbloud a Zeus

Velbloud uviděl býka, jak se chlubí svými rohy, a začal mu závidět. Zachtělo se mu rohů také. Šel tedy k Diovi a prosil ho, aby mu rohy přidělil. Zeus se na něj rozhněval: nestačí mu velikost ani síla, ještě touží po víc. Nejen že mu žádné rohy nepřidal, ale ještě mu odebral kus uší.

Bajka ukazuje, že mnozí ze závisti pokukují po tom, co mají druzí, a nevšimnou si, jak přitom ztrácejí to, co mají sami.

Rybáři, kteří ulovili kámen

Rybáři vytahovali síť. Byla těžká, radovali se a tančili – mysleli, že mají bohatý úlovek. Když ji vytáhli na břeh, viděli, že ryb mají jen několik, zato kamenů a smetí plnou síť. Dost je to rozmrzelo. Ne proto, co se stalo, ale proto, že si přesně to opačné namysleli dopředu. Jeden z nich, stařec, řekl: „Dost už toho, přátelé. Zdá se, že radost má s žalem společnou krev. Napředjsme se tolik radovali, teď musíme zažít i něco smutného."

Bajka učí, že máme hledět na proměnlivost života a nechlubit se vždycky stejnou věcí; po dlouhém krásném počasí přijde přece zákonitě bouře.

Část 6: Lidé, bohové a mravoučné výroky

Severák a Slunce

Severák a Slunce se přeli, kdo z nich je silnější. Rozhodli, že vítězství přisoudí tomu, kdo stáhne šat z pocestného. Severák začal a dul vším svým rozmachem. Člověk se však šatu držel ještě pevněji. Když se Severák opřel víc, trápilo ho chladno víc a víc, a tak si přes sebe přidal další šat. Nakonec Severák vysílený přepustil zápas Slunci. To nejdřív zasvítilo mírně. Když si člověk začal zbytečné svršky svlékat, Slunce stupňovalo žár, až člověk nemohl horko snášet, svlékl se a zašel se do protékající řeky vykoupat.

Bajka ukazuje, že domluva často dokáže víc než násilí.

Stařec a Smrt

Jeden stařec jednou nasekal dříví, naložil si ho a šel dlouhou cestu. Námahou vyčerpán složil náklad na zem a zavolal Smrt. Smrt se mu zjevila a ptala se, proč ji volá. Stařec jí odpověděl: „Abys mi zvedla to břemeno.“

Bajka ukazuje, že každý člověk lne k životu, i když se mu nedaří.

Člověk a satyr

Jeden člověk se prý jednou spřátelil se satyrem. Nastala zima a mrzlo. Člověk si přikládal ruce k ústům a dýchal na ně. Satyr se ho ptal, proč to dělá. Člověk řekl, že si tak zahřívá ruce proti chladu. Potom si prostřeli stůl a dali si teplé jídlo. Člověk si jídlo bral po malých kouscích, přikládal si ho k ústům a foukal na ně. Satyr se ho zase ptal, co to dělá. Odpověděl, že chladí jídlo, protože je příliš horké. Satyr mu nato řekl: „Vzdávám se tvého přátelství, ty tam, protože z jedněch úst vypouštíš horko i chlad."

Bajka učí, že se máme vyhýbat přátelství s lidmi, jejichž rozpoložení je nejisté.

Rolník a jeho synové

Jeden rolník se chystal odejít ze života a chtěl, aby jeho synové zakusili, co obnáší zemědělství. Zavolal je a řekl: „Děti, já už se chystám odejít ze života. Vy pak najdete všechno, co jsem vám schoval ve vinici." Synové si mysleli, že je tam někde zakopaný poklad, a po smrti otce rozkopali celou půdu kolem révy. Poklad však nenašli; zato réva, krásně obkopaná, přinesla mnohonásobnou úrodu.

Bajka ukazuje, že lidská dřina je pokladem.

Prodavač soch

Jeden člověk vyrobil ze dřeva sochu Herma, přinesl ji na tržiště a začal ji prodávat. Žádný zájemce nepřicházel. Chtěl některé přilákat, a tak vykřikoval, že prodává dobrotivého boha a dárce bohatství. Jeden z přítomných na to řekl: „Hej, ty tam, proč prodáváš takového boha,

místo aby sis sám užíval jeho výhod?“ Odpověděl: „Já potřebuji rychlý zisk, kdežto on dává zisky pomalu.“

Bajka učí o lakomci, který nedbá ani bohů.

Hvězdopravec

Jeden hvězdopravec měl ve zvyku chodit za každého večera ven a pozorovat hvězdy. Jednou chodil po předměstí, upíral oči na nebe a nevšiml si, jak padá do studny. Naříkal a volal o pomoc. Kdosi šel kolem, uslyšel jeho sténání, přišel blíž, zjistil, co se stalo, a řekl mu: „Ty tam, snažíš se vidět, co je na nebi, a to, co je na zemi, nevidíš?“

Bajka učí o lidech, kteří se chlubí nějakou pozoruhodnou dovedností, a přitom nedokážou splnit ani běžné lidské povinnosti.

Poutníci a medvěd

Dva přátelé šli spolu po cestě. Zjevil se před nimi medvěd. Jeden z nich stačil vyskočit na strom a schoval se nahoře; druhý měl před sebou být medvědem polapen, vrhl se na zem a dělal mrtvého. Medvěd k němu přistrčil čenich, očichal mu dech, a člověk dech zadržel. Říká se totiž, že medvěd se mrtvého nedotkne. Když medvěd odešel, slezl ten druhý ze stromu a ptal se přítele, co mu medvěd šeptal do ucha. Přítel odpověděl: „Řekl mi, abych už nikdy nechodil po cestách s takovými přáteli, kteří u mě v nebezpečí nezůstanou.“

Bajka ukazuje, že pravé přátele poznáme podle neštěstí.

Poutníci a platan

Poutníci šli v letním parnu kolem poledne, trápilo je horko, a když uviděli platan, zastavili se pod ním, usedli do stínu a odpočívali. Při pohledu nahoru si jeden druhému říkali, jak neužitečný je tenhle strom lidem, že nerodí žádné plody. Platan jim nato odvětil: „Vy nevděčníci, dokud právě využíváte mé dobrodiní, nazýváte mě neužitečným a bez plodu?“

Bajka učí, že někteří lidé mají tak smutný osud, že i když prokazují druhým dobro, mají o jejich dobrotě pochyby.

Poutníci a sekera

Dva šli spolu po cestě. Jeden našel sekeru. Druhý řekl: „Našli jsme ji.“ První ho opravil: „Neříkej ‚našli jsme‘, ale ‚našel jsi‘.“ Za chvíli je dostihli ti, co sekeru ztratili. Ten, kdo ji držel, se obrátil pronásledován k druhovi: „Jsme ztraceni.“ Druhý mu řekl: „Neříkej ‚jsme ztraceni‘, ale ‚jsem ztracen‘. Když jsi tu sekeru našel, ani sis ji se mnou nerozdělil.“

Bajka ukazuje, že kdo se nedělí o štěstí, nenajde ani v neštěstí spolehlivé přátele.

Dřevorubec a Hermes

Jeden dřevorubec rubal dřevo u řeky, upustil sekeru do vody a ztratil ji. Nevěděl si rady, sedl si na břeh a oplakával ji. Hermes se dozvěděl příčinu, slitoval se, ponořil se do řeky a vynesl odtamtud zlatou sekeru. Zeptal se dřevorubce, jestli je tato jeho ztracená. Dřevorubec řekl, že není. Hermes se tedy ponořil znovu a přinesl stříbrnou. Dřevoru-

bec zase řekl, že není jeho. Teprve potřetí mu Hermes vynesl tu pravou. Dřevorubec řekl, že tahle je skutečně jeho. Hermes mu pro jeho poctivost věnoval všechny tři. Dřevorubec se vrátil k druhům a vyprávěl, co se mu přihodilo. Jeden z nich se rozhodl zkusit totéž, přišel k řece, schválně hodil svou sekeru do proudu a sedl si plakat. Objevil se mu Hermes, poznal důvod nářku, ponořil se jako dřív a vytáhl zlatou sekeru. Zeptal se, zda ztratil tuhle. Dřevorubec s radostí: „Ano, přesně tahle to je!“ Bůh zavrhl takovou nestoudnost, zlatou sekeru si nechal, a ani jeho vlastní mu nevrátil.

Bajka ukazuje, že nakolik stojí božská síla při spravedlivých, natolik se staví proti nespravedlivým.

Hermes a řemeslníci

Zeus přikázal Hermovi, aby na všechny řemeslníky nalil lék lži. Hermes ho rozetřel, odměřil stejné dávky a vléval každému. Když zbyl jen švec, zůstalo mu léku ještě hodně, a tak celý zbytek na něj vylil. Odtud se stalo, že se lžou všichni řemeslníci, ale nejvíc ze všech ševci.

Bajka učí, že lhář má vždycky něco ze švece.

Zeus a sud dobrých věcí

Zeus zavřel do sudu všechny dobré věci a sud nechal u jednoho člověka. Člověk zvědavý, co uvnitř je, pokličku pohnul – a všechny dobré věci rázem vylétly k bohům.

Bajka ukazuje, že lidem zůstala jenom naděje, která slibuje dát jim všechno, co uniklo.

Héraklés a Svár

Héraklés šel úzkou cestou. Uviděl na zemi něco jako jablko a zkoušel to rozšlápnout. Když viděl, že se to zdvojnásobuje, šlápl na to silněji a udeřil kyjem. Věc se nafoukla do takové velikosti, že zahradila cestu. Héraklés odhodil kyj a užaslý se zastavil. Zjevila se mu Athéna a řekla: „Nech toho, bratře. To je Svár a Hádka. Když to necháš být, zůstane to tak jako na začátku. Ale v boji to naroste do takové velikosti."

Bajka učí, že boje a hádky jsou příčinou velkých škod.

Rákos a oliva

Rákos a oliva se přeli o pevnost, sílu a klid. Oliva vyčítala rákosu, že je slabý a snadno se kloní podle každého větru. Rákos mlčel, neřekl ani slovo. Chvíli nato zaduje silný vítr. Rákos se zavlnil, naklonil se podle větru a snadno přečkal. Oliva se větru vzepřela a byla silou zlomena.

Bajka ukazuje, že kdo se nevzpírá okamžiku a silnějším, bývá v lepším postavení než ten, kdo se pře s mocnějšími.

Duby a Zeus

Duby si stěžovaly Diovi: „Zbytečně jsme byly přivedeny na svět; ze všech rostlin musíme snášet násilný ořez." Zeus odpověděl: „Samy jste si na vině tak velkého neštěstí. Kdybyste nebyly plodily násady pro sekery a kdybyste nebyly užitečné truhlářům a rolníkům, žádná sekera by vás nekácela."

Bajka ukazuje, že někteří lidé jsou si sami příčinou svých neštěstí, a nerozumně svalují vinu na boha.

Růže a slaměnka

Slaměnka, která vyrostla vedle růže, jí řekla: „Jak hezký jsi květ, žádaný bohy i lidmi; blahopřeji ti k té kráse a vůni.“ Růže odvětila: „Slaměnko moje, já žiji krátký čas, a i kdyby mě nikdo neutrhl, uvadnu. Ty kveteš a stále zůstáváš mladá.“

Bajka učí, že je lépe setrvávat s málem než si krátce dopřát rozmaru a vzápětí si pohoršit nebo zemřít.

Dvě mošny

Prométheus, když stvořil lidi, zavěsil na každého dvě mošny. V jedné jsou cizí špatnosti, v druhé špatnosti vlastní. Mošnu s cizími umístil zepředu, mošnu s vlastními zavěsil zezadu. Odtud se stalo, že lidé cizí špatnosti vidí ostře zpříma, kdežto své vlastní nevidí před sebou vůbec.

Bajka učí o všetečkovi, který ve svých věcech slepě chodí a stará se o cizí.

Havran a Hermes

Havran uvázl v pasti a vzýval Apollóna: zaslíbil, že mu obětuje kadidlo, osvobodí-li ho. Když vyvázl, zapomněl na svůj slib. Zakrátko se znova chytil v jiné pasti, nechal už Apollóna být a vzýval Herma: tomu ted obětuje. Hermes mu nato řekl: „Ty nejhorší ze zvířat, jak ti mám věřit, když jsi už dřív podvedl svého pána?“

Bajka ukazuje, že kdo se zachoval nevděčně k dobrodinci, nenajde v nouzi žádného pomocníka.

Trubač

Trubač svolával vojsko do boje a byl zajat nepřáteli. Volal: „Nezabíjejte mě zbytečně, muži! Já jsem nikoho z vás nezabil, kromě té trouby u sebe nic jiného nenosím.“ Nepřátelé mu odpověděli: „O to víc umřeš. Právě ty, který sám neumíš bojovat, hecuješ ostatní do bitvy.“

Bajka ukazuje, že víc se proviňují ti, kdo zlé a nebezpečné mocné hecují k zlu, než ti, kdo zlo konají.

Neumětel-lékař

Byl jednou jeden lékař, který své řemeslo neuměl. Léčil nemocného, všichni lékaři říkali, že nemocnému nic nehrozí, pouze ho nemoc delší čas potrápí. Jen tenhle řekl pacientovi, aby si uspořádal věci: „Zítřka se už nedočkáš.“ Řekl to a odešel. Za nějaký čas se nemocný zvedl, bledý a sotva se vlekoucí, a vyšel ven. Potkal ho ten lékař a oslovil ho: „Zdravím! Jak se mají dole v Hádu?“ A nemocný mu řekl: „Odpočívají, pili ze zapomnění. Před chvílí však Smrt a Hádés přísně hrozili všem lékařům, že nemocné nenechávají umřít, a všechny si zapisovali. Chtěli připsat i tebe. Já jsem k nim ale přistoupil a prosil je, že nejsi pravý lékař, a vysvětlil jsem jim, že na tebe pomluva vznikla planě.“

Bajka ukazuje, jací jsou nevzdělaní, hloupí a žvaniví lékaři.

Ezop: Ezopovy bajky

Překlad: Audioknihy CZ. Nový český překlad z originálu, který vznikl pro tento projekt a prošel nezávislou korekturou.

Zdroj originálního textu: Project Gutenberg #28, Project Gutenberg #11339, Wikizdroje (el.wikisource.org).

Originální text je volné dílo. Překlad a vydání: Audioknihy CZ, licence CC BY 4.0. Můžete jej sdílet a dál používat, pokud uvedete zdroj (Audioknihy CZ, audioknihycz.cz/kniha/ezopovy-bajky/).

Audioknihu připravujeme. Další knihy a audioknihy zdarma najdete na audioknihycz.cz/kniha/ezopovy-bajky/.